

سنجش و ارزیابی میزان مشارکت محلی در اجرای طرح های بهسازی و نوسازی شهری (نمونه موردی منطقه دو شهر قم)

مصطفی توکلی نغمه^{۱*} امیر حسین نعمتی^۲ علیرضا گروسی^۳

^۱ کارشناس ارشد برنامه ریزی آمایش سرزمین دانشگاه

^۲ مدرس دانشگاه امام علی (ع)

^۳ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۱/۱۹ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۳/۰۴

چکیده:

توسعه سریع شهرنشینی تأثیرات قابل توجهی بر بافت های قدیمی بر جای گذاشته است. هسته قدیمی شهرها، برای اسکان جمعیت زیادی که غالباً مهاجران سال های اخیر می باشند، پیوسته دچار تغییر شکل شده که فرسودگی بافت های مذکور را به همراه داشته است. جبران این آشفتگی جز با طرح های بهسازی و نوسازی به سختی ممکن است. آنچه در این بین اهمیت دارد مشارکت مردم به عنوان یک عنصر موثر است بر این اساس پژوهش حاضر که با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است سعی بر آن بوده با تنظیم پرسشنامه میزان این مشارکت ارزیابی گردد. روایی پرسشنامه با استفاده از آزمون مورد تایید قرار گرفته است به منظور تحلیل نتایج در نرم افزار SPSS از آزمون T نک نمونه ای استفاده شده است. نتایج این پژوهش بیانگر خواست عمومی پایین و حداقلی مشارکت مردمی در اجرای این طرح ها و در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و مدیریتی هست.

کلمات کلیدی: مشارکت محلی، بهسازی و نوسازی، شهر قم

عهده دار مکاتبات [* m.tavakoly79@yahoo.com](mailto:m.tavakoly79@yahoo.com)

مقدمه

انقلاب صنعتی و پیشرفت‌های تکنولوژیکی ناشی از آن به تغییرات بطئی جمعیت سرعت بخشید و جمعیت را افزایش داد. این افزایش جمعیت بیشتر متوجه مراکز شهری شده و موجب برهم خوردن تعادل‌های اجتماعی و محیطی گردید (برک پور و اسدی، ۱۳۸۸: ۷). توسعه سریع شهرنشینی تأثیرات قابل توجهی بر بافت‌های قدیمی و تاریخی بر جای گذاشته است. هسته قدیمی و تاریخی شهرها، برای اسکان جمعیت زیادی که غالباً مهاجران سال‌های اخیر می‌باشند، پیوسته دچار تغییر شکل شده که با خود تخریب و فرسودگی بافت‌های مذکور را به همراه داشته است. در دهه‌های اخیر رشد بی‌رویه و شتابان شهرها در ایران نیز، مشکلات شهری زیادی را دامن زده است؛ به‌گونه‌ای که این مشکلات و نارسایی‌ها، تمامی جنبه‌های شهرنشینی را تحت تأثیر خود قرار داده و گاهی زندگی شهری را مختل کرده است. یکی از این مشکلات، وجود بافت‌های فرسوده در آن‌ها است که خود سرآغاز بسیاری از مشکلات شهری شده و مسائل اقتصادی اجتماعی، کالبدی فیزیکی، زیست‌محیطی و امنیتی را در پی داشته و زمینه‌ی ناپایداری را در بسیاری از شهرها فراهم کرده است (حبیبی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۶). مشکلات و محدودیت‌هایی چون ناهمخوانی کالبد و فعالیت، وجود عناصر ناهمخوان شهری، کمی سرانه برخی کاربری‌ها مانند فضاهای فراغتی، فرهنگی و پارکینگ، فقدان سلسله‌مراتب مناسب در شبکه ارتباطی و عدم امکان نفوذپذیری به داخل بافت ارگانیک، کاربری‌های ناسازگار و جاذب ترافیک، وجود فضاهای بی‌دفاع و رهاشده، کمبود فضاهای عمومی مناسب جهت شکل‌گیری تعاملات اجتماعی، اختلال و نابسامانی در نظام کاربری زمین، برخی آلودگی‌های زیست‌محیطی، قرارگیری برخی قسمت‌های بافت در حریم آثار تاریخی و ضوابط نارسایی ساخت‌وساز در آن، خروج تدریجی سرمایه و فعالیت و جایگزینی کارکرد سکونتی باکیفیت بسیار نازل، موجب کاهش اهمیت و ارزش بافت قدیمی و هویت‌ساز شهرها شده و جابجایی‌های جمعیتی و خروج گروه‌های با توان مالی بالا و حس تعلق خاطر به آن و جایگزینی با گروه‌های کم‌درآمد و فاقد حس تعلق به مکان و فضا صورت پذیرد. (پوراحمد و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۵). در واقع وجود بافت‌های فرسوده در شهرها سرآغاز بسیاری از مشکلات شهری بوده و مسائل اقتصادی- اجتماعی، کالبدی- فیزیکی، زیست‌محیطی و امنیتی را ایجاد کرده که منجر به ناپایداری در بسیاری از شهرها شده است (سلمانی مقدم و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۳۰). به منظور تعدیل شرایط بیان شده در فوق در محیط‌های شهری برنامه ریزان شهری از طرح‌های مختلف استفاده کرده که یکی از آنها طرح‌های بازآفرینی شهری در قالب طرح‌های بهسازی و نوسازی است. برای محققان امروزی بازآفرینی شهری به معنای دخالت یا نفوذ خلاق در محیط ساخته‌شده موجود می‌باشد و به‌عنوان اساس توسعه پایدار و حافظ ارزش‌های جوامع در جهت رشد و توسعه بافت‌های شهری در نظر گرفته می‌شود (لوان فانس، ۲۰۱۴: ۴۲) طرح‌های بازآفرینی شهری سعی در استفاده از پتانسیل‌های موجود در مناطق فرسوده دارند و بنابراین سعی دارند با بهره‌گیری از مشارکت عمومی گسترده با صرف کمترین بودجه، حیات اجتماعی و رونق اقتصادی را به بافت بازگردانند (زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۹). آنچه در اجرای برنامه‌ها و طرح‌های این‌چنینی حائز اهمیت می‌باشد نقش مردم محلی در انجام مراحل مختلف آن اعم از ارزیابی وضع موجود، جمع‌آوری اطلاعات، تهیه طرح، اجرا، نظارت و ارزیابی طرح هاست. به گونه‌ای که عموم مردم یا در جریان اجرای این طرح‌ها قرار نمی‌گیرند و یا مشارکت داده نمی‌شوند. لذا در نتیجه پس از اتمام طرح، نتایج مورد انتظار منخقق نمی‌گردد و مردم محلی با ما حاصل طرح بیگانه‌اند. با توجه به نقش مهم شهروندان در

سیاست‌های مداخله در بافت فرسوده شهری و اهمیت مشارکت آن‌ها در این امر، باید میزان و نحوه مشارکت شهروندان در طرح‌هایی که با رویکرد بازآفرینی شهری تهیه می‌شوند، سنجیده شود که در این پژوهش این امر مهم مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ساختار کالبدی شهر قم متأثر از جریان‌های طبیعی، اجتماعی و اقتصادی، کم‌کم دچار تغییر و فرسودگی شده و ضرورت بازسازی و نوسازی آن‌ها به‌مرور اندک‌اندک احساس می‌شود. به‌طورمعمول در بافت مرکزی شهر قم بافت‌هایی شکل گرفته‌اند که بیشتر به دلیل نوع مصالح و نازل بودن کیفیت ساخت آن‌ها، شرایط لازم را برای ایجاد یک زندگی امن، آسوده و مطلوب نداشته و از سوی دیگر به دلیل مهاجرت‌های زیاد که در شهر قم صورت گرفته است، به‌سرعت به توسعه فیزیکی دست‌زده است که این توسعه به‌صورت نامنظم و نااندیشیده بوده و حجم وسیعی از بافت‌های فرسوده شهری را در خود جا داده است. از طرف دیگر مسئولان شهری غالباً به اهمیت مردم محلی در اجرای طرح‌ها واقف نبوده و در واقع این طرح‌ها برای مردم نیست، چرا که مردم در تدوین، اجرا و نظارت و ارزیابی مداخله داده نمی‌شوند. لذا در پایان اجرای طرح‌ها مطلوبیت‌های مورد انتظار در پایان طرح، محقق نمی‌گردد. با توجه به نقش سازنده مردم در تحقق اهداف طرح‌های شهری، اهمیت انجام پژوهش حاضر محقق می‌گردد. بر اساس مطالب فوق فرضیه پژوهش حاضر عبارت است از این مطلب که: به نظر می‌رسد مردم در زمینه طرح‌هایی که با ماهیت بازآفرینی شهری تهیه و اجرا می‌شود مشارکت داده نمی‌شوند. سعی گردیده است در فرآیند پژوهش به این فرض پاسخ داده شود همچنین در ادامه به منظور جلوگیری از اطاله کلام پیشینه مربوط به پژوهش حاضر در قالب جداول زیر آمده است:

جدول ۱: پیشینه پژوهش

نویسنده	سال	عنوان	نتایج
شفیعی و صادقی	۱۳۹۶	بررسی تحقق پذیری طرح‌های بازآفرینی بافت فرسوده شهری به روش تلفیقی تحلیل شبکه ای- کارت امتیازی متوازن: نمونه موردی بافت فرسوده زینیه اصفهان	نتایج حاصل از بیانگر بازده بیشتری در این دو حوزه است که با عوامل مزیت رقابتی مانند یادگیری سازمانی، ایجاد دانش و ظرفیت خلاقیت تطابق دارد. کمترین اثربخشی با نرخ ۳۷ درصد در منظر مالی و بیشترین اثر بخشی با نرخ ۷۶ درصد در منظر رشد و یادگیری است و میزان اثربخشی کلی دفتر معادل ۵۶ درصد برآورده شده است. دستاورد های این پژوهش می‌تواند زمینه‌ساز تحلیل کمی و بازنگری بر اهداف، سیاست‌ها و اقدامات دفاتر محلی در بافت فرسوده باشد.
سلمانی مقدم و همکاران	۱۳۹۵	بررسی و تحلیل مشارکت پذیری مردمی در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده ی شهری (نمونه موردی: شهر تایباد)	نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد بین وضعیت اقتصادی- اجتماعی ساکنین از قبیل درآمد، اشتغال، سطح سواد، سابقه سکونت در محل و نوع مالکیت واحد مسکونی با میزان مشارکت پذیری آن‌ها در نوسازی و بهسازی بافت رابطه‌ی معناداری وجود دارد؛ و همچنین قوانین نوسازی و بهسازی و تصمیمات مدیریت شهری نقش قابل‌توجهی در مشارکت مردم در فرآیند نوسازی و بهسازی بافت فرسوده ندارد.
نقدی و کولیوند	۱۳۹۴	بررسی مشارکت اجتماعی شهروندان در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری: مطالعه موردی: بافت	یافته‌ها حاکی از آن است میزان هویت محله‌ای در حد متوسط و در میان راه‌های جلب مشارکت اجتماعی شهروندان، نظرسنجی، آموزش و اطلاع‌رسانی و رسانه‌های گروهی مهم‌ترین راه‌ها می‌باشد. از سوی دیگر با توجه به وضعیت ضعیف اقتصادی انگیزه‌های مردمی برای مشارکت اجتماعی کم می‌باشد.

	فرسوده خیابان مدرس کرمانشاه		
شمس الدینی و همکاران	۱۳۹۴	تحلیل استراتژی های مؤثر بر نوسازی و بهسازی بافت تاریخی شهر یزد با استفاده از تکنیک SWOT	نتایج نشان دهنده این است که نقاط تهدید بیشترین امتیاز را دارا می باشند و سپس نقاط قوت و ضعف و فرصت مطرح می باشند و بهترین راهبرد در بررسی مشکلات افزایش نقاط قوت و کاهش تهدیدها با عنوان (استراتژی ST یا راهبرد محافظه کارانه) است.
بحرینی و همکاران	۱۳۹۲	رویکردها و سیاستهای نوسازی شهری (از بازسازی تا بازآفرینی شهری پایدار)	در مقاله حاضر دیدگاه های اندیشمندان و عوامل مؤثر بر دگرگونیها از حدود نیمه دوم قرن بیستم میلادی تا کنون استخراج، طبقه بندی و تحلیل شده اند. نتایج حاصل از پژوهش بیانگر آن هستند که رویکرد یکپارچه، کاربرد مفهوم مشارکت در همکاری بخشهای خصوصی و دولتی، تأکید بر هویت محلی و حس مکان، شهرها به عنوان مکانهای رقابتی، محیط هایی به لحاظ اجتماعی همه شمول و به لحاظ اقتصادی شکوفا و عرصه های عمومی سرزنده از اهم مؤلفه ها و معیارهای بازآفرینی شهری پایدار با اولویت پایداری اجتماعی می باشند.
روحانی	۱۳۹۲	تحلیل بافت فرسوده مسکونی منطقه ۷ شهر اصفهان و راهکارهای ساماندهی آن	نتایج بیانگر آن است کمبود امکانات و خدمات شهری، تأسیسات زیربنایی در بافت فرسوده از یک طرف و از طرف دیگر وضعیت اجتماعی-اقتصادی ساکنان بافت از جمله (درآمد کم ساکنان و نرخ بالای بیکاری، بالا بودن افراد مهاجر جوئی کار در محدوده)، سبب شده تا روند بهسازی و نوسازی درون بافت کند شود. مهم ترین عامل در عدم نوسازی مسکن پایین بودن مالی ساکنین منطقه می باشد.
ابراهیم زاده و ملکی	۱۳۹۱	تحلیلی بر ساماندهی و مداخله در بافت فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر خرم آباد)	یافته های حاصله از مدل AHP و SWOT نشان می دهد دسترسی آسان به نقاط دیگر شهر، وجود مسجد محله و تسهیل امکان مداخله در بافت به دلیل وجود ساختمان های یک و دو طبقه مهم ترین نقاط قوت و در عین حال فرسودگی اغلب مسکن، غیراستاندارد بودن مصالح و وجود معابر تنگ و باریک کهک ترین نقاط ضعف بافت فرسوده شهری خرم آباد می باشد.
اسمعیل پور و همکاران	۱۳۹۱	بازآفرینی بافت های فرسوده شهری با تأکید بر بسیج اجتماعی: مطالعه موردی محله کشتارگاه یزد	بر اساس نتایج تحقیق اهالی محله کشتارگاه؛ مردمانی کم درآمد و فقیر هستند؛ که عزم جدی برای همکاری و مشارکت در مراحل مختلف پروژه های فقرزدایی را دارند و بالاخره راهبرد بسیج اجتماعی شیوه مناسبی برای ارتقا شرایط مردم و سکونت در محله کشتارگاه است. در این رابطه، مردم با تشکیل گروه های بحث، قادر به شناسایی مشکلات و ریشه یابی آنها در محله خود هستند تا متناسب با هر مشکل، نقش خود و سازمان های محلی را برای حل آن و ارتقای شرایط سکونت، بر عهده بگیرند.
زنگی آبادی و مؤید فر	۱۳۹۱	رویکرد بازآفرینی شهری در بافت های فرسوده: برزن شش بادگیری شهر یزد	نتایج بیانگر آن است که نقش عوامل بیرونی در بازآفرینی بافت فرسوده برزن شش بادگیری، بیشتر و شدیدتر از نقش عوامل موجود در درون محله مذکور است. همچنین با بهره گیری از نمودار چهارخانه ای ماتریس داخلی- خارجی استفاده از راهبردهای متمرکز پیشنهاد می شود تا علاوه بر حفظ وضع موجود، تلاش کافی در زمینه تقویت نقاط قوت و استفاده بهینه از آن ها، کاهش نقاط ضعف و تبدیل آن ها به نقطه قوت و استفاده بهینه از فرصت ها و تبدیل تهدیدها به فرصت صورت پذیرد

منبع: مطالعات نگارنده: ۱۳۹۷

مبانی نظری:

- بازآفرینی (Regeneration): بازآفرینی شهری به مفهوم احیاء، تجدید حیات و نوزایی شهری و به عبارتی دوباره زنده شدن شهر است. موضوعی با ابعاد کالبدی و غیر کالبدی که ابعاد اجتماعی و فرهنگی را نیز شامل می شود (اسمعیل پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۴).

- بافت شهری (Urban Context): بافت شهری گستره هم پیوندی است که از ریخت‌شناسی‌های متفاوت طی دوران حیات شهری در داخل محدوده شهر و حاشیه آن در تداوم و پیوند با شهر شکل گرفته باشند. این گستره می‌تواند از بناها، مجموعه‌ها، راه‌ها، فضاهای شهری، تأسیسات و تجهیزات شهری و یا ترکیبی از آن‌ها تشکیل شده باشد (Shafaei, 2005: 6). برخی از صاحب‌نظران نیز بافت یک شهر را شامل تمامی عناصر و اجزای کالبدی شهر اعم از گونه‌های مختلف ساختمانی، فضاهای باز شهری و غیره فارغ از جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و فرهنگی‌اش می‌دانند؛ در صورتی‌که بافت شهری تنها در سازمان کالبدی آن خلاصه نمی‌شود. آنچه در این بافت‌ها معنا دارد، ارزش‌های فضایی است که نسل‌ها با رفتارهای اجتماعی - فرهنگی خویش به آن تبلور بخشیده‌اند. تجربه شهر اهمیت دارد و نه چارچوب کالبدی آن (زنگی آبادی و مؤید فر، ۱۳۹۱: ۳۰۲).
- بافت فرسوده شهری (Obsolescence Urban Fabric): بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تأسیسات و خدمات و زیرساخت‌های شهری، آسیب‌پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی اقتصادی نازلی برخوردارند (روحانی، ۱۳۹۲: ۶۵). این بافت‌ها به دلیل فقر ساکنین و مالکین آن‌ها امکان نوسازی خود به خودی را نداشته و نیز سرمایه‌گذاران انگیزه‌ای جهت سرمایه‌گذاری در آن ندارند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۲: ۹۷).
- بهسازی (improvement): بهسازی به معنای بهتر نمودن محیط بوده و شامل اقداماتی است که با اندک تغییراتی در عملکرد، موجبات افزایش عمر اثر در کوتاه‌مدت (۰ تا ۵ سال) را فراهم می‌گرداند. به عبارت دیگر بهسازی، تقویت زندگی اجتماعی - اقتصادی ساکنان محله‌های مسکونی، همراه با مرمت و بهسازی کالبدی می‌باشد. بهسازی به سلسله اقداماتی گفته می‌شود که به منظور ابقاء و بهبود کالبد و فضای شهر در کوتاه‌مدت صورت می‌گیرد (مهدی زاده و پیر زاده ۱۳۸۰: ۱۸). در واقع بهسازی زمانی صورت می‌گیرد که فرسودگی نسبی فضا از لحاظ عملکردی حاد شده باشد (حبیبی و همکاران، ۱۳۸۶: ۴۷).
- نوسازی (renovation): نوسازی زمانی انجام می‌شود که فضای شهری، مجموعه و یا بنا از نظر عملکردی فعال هستند ولی فرسودگی کالبدی سبب کاهش بازدهی و کارایی آن شده باشد (سیف‌الدینی، ۱۳۸۱: ۳۹۰). نوسازی یعنی بازگرداندن حیات مجدد به بنا یا فضا و احیاء با تأکید بر تغییر شکل فضا یا مجموعه شهری است (Smith, 1996).
- مشارکت (participation): واژه‌ی مشارکت از حیث لغوی به معنای درگیری و تجمع برای منظوری خاص می‌باشد. مشارکت در معنای مفهومی یاری‌دادن در پدید آوردن و پشتیبانی کردن از چیزی می‌باشد. در واقع مشارکت تعهدی فعالانه، آزادانه و مسئولانه است، بنابراین یکی از مکانیسم‌های اعمال قدرت است و تنها می‌تواند از درون برخیزد (نقدی و کولیوند، ۱۳۹۴: ۴). مشارکت ابزاری است برای افزایش فرصت حضور مردم در فرآیند تصمیم‌گیری به نحوی آن‌ها را از فعالیت‌هایشان منتفع سازد.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی و سنجش میزان مشارکت مردم در اجرای طرح های بازسازی و نوسازی شهری صورت گرفته است. برای این منظور با استفاده از روش کتابخانه ای و با تکیه بر نتایج حاصل از مشاهدات و بررسی

$$N = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{n} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

های حاصل از پرسشنامه نسبت به تحقق هدف این پژوهش اقدام شده است. در تحلیل نتایج حاصل از پرسشنامه در نرم افزار SPSS از آمار استنباطی و آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است و متغیر های مشارکت در ابعاد اقتصادی ، اجتماعی ، کالبدی ، مدیریتی و... مورد ارزیابی قرار گرفته است. همچنین به منظور القای دید فضایی نسبت به

محدوده مورد مطالعه با استفاده از نرم افزار GIS محدوده های اجرای این طرحها به نمایش در آمده است. جامعه آماری در این پژوهش عبارت است از شهروندان مناطق یک شهرداری قم و نمونه منتخب عبارت از ۱۲۴ نفر از شهروندان منطقه که از طریق روش نمونه گیری با استفاده از فرمول کوکران به این عدد دست یافته ایم: در این فرمول N حجم نمونه ، P درصد توزیع صفت در جامعه ، q درصد افراد فاقد صفت در جامعه ، d تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه ، t اندازه توزیع صفت در نسبت طبیعی را نمایش می دهد. مقدار N در فرمول فوق عبارت است از میزان جمعیتی که در منطقه یک روی هم رفته زندگی می کنند که حدود ۱۹۰۰۰۰ می باشند. مقدار شاخص t میزان ۱.۹۶ ، شاخص p برابر ۰.۷ ، شاخص q برابر ۰.۳ ، و بالاخره مقدار d نیز برابر ۰.۰۵ برآورد شده است.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

قم که در پارسی میانه کُنب* از کلان شهرهای ایران است که در ۱۲۵ کیلومتری جنوب تهران پایتخت ایران واقع شده است. این شهر در کنار رودخانه قمرود و در دشت قم قرار دارد. شهر قم مرکز استان قم و نیز مرکز شهرستان قم می باشد[†] این شهر در شاهراه مواصلاتی و حمل و نقل ایران واقع شده و از یک سو رابط بین استان های صنعتی ایران با تهران و از سویی دیگر رابط استان ها و شهرهای جنوبی ایران با استان ها و شهرهای شمالی است قم آب و هوای گرم و نیمه خشک دارد. میانگین دما در این نوع آب و هوا ۱۴ تا ۱۹ درجه است. قم ۹۳۰ متر از سطح دریا

* فرهنگ نامه معین

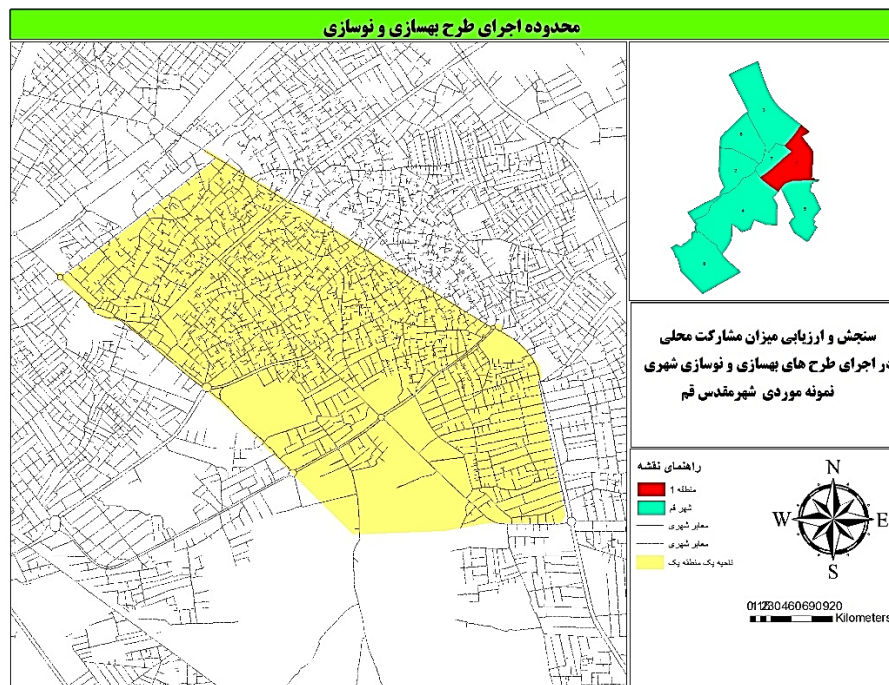
† «آشنایی با استان قم»، همشهری، ۴ شهریور ۱۳۹۲. بازبینی شده در ۲۶ آگوست ۲۰۱۳.

ارتفاع دارد، با شیب ملایمی از طرف جنوب به طرف شمال شهر. میانگین دمای جنوب شهر قم ۵ درجه سلسیوس از مناطق شمالی شهر خنک تر است* . تابستان‌های قم بسیار گرم و زمستان‌های قم بسیار سرد و خشک است. جمعیت این شهر بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، برابر با ۱۰۰۷۴۰۳۶ نفر بوده است که ۵۴۵۰۷۰۴ نفر آن‌ها مرد و ۵۲۸۰۳۳۲ نفر آن‌ها زن بوده‌اند. این جمعیت در ۲۹۹۰۷۵۲ خانوار زندگی می‌کنند^۱. تراکم جمعیت در قم، ۷۰۲۵۷ نفر بر کیلومترمربع است که از این نظر، بعد از تهران، رشت، و کرج، در رتبه چهارم ایران قرار دارد. علت این تراکم بالا، مهاجرت پذیری قم و کمی وسعت آن است. برای از بین بردن این تمرکز، ساخت شهرک‌ها و شهرهایی در اطراف قم همچون، سلفچگان، پردیسان و شهر فرودگاهی در دستور کار قرار گرفته است.

جدول ۲- مشخصات کاربری منطقه ۱ شهر قم

ردیف	مورد	مقدار	ردیف	مورد	مقدار
۱	وسعت	H ۲.۹	۷	مدارس	۵۶ باب
۲	جمعیت	۱۹۰۰۰۰	۸	مراکز بهداشتی	۶ باب
۳	تعداد نواحی	۴	۹	دانشگاه و موسسات عالی	۸ باب
۴	تعداد محله	۱۰	۱۰	مدرسه حوزوی	۶ باب
۵	بافت شهری	جدید	۱۱	سرانه فضای سبز	۱۳.۵ متر
۶	مساجد و اماکن	۵۴ باب	۱۲	بوستان و پارک	۶۱

منبع: شهرداری منطقه ۱

شکل ۲: محدوده مورد مطالعه

* استان شناسی قم/محسن یوسفی، حسین بافکار، اکرم هدیه لو، ابوالفضل مطهری، فاطمه جاهدپری، محمدحسین خوش سخن، مهدی نمازیخواه-دفتر تألیف کتب درسی ایران، ۱۳۹۰.

† واحد آمار و اطلاعات استانداری قم، ۴ شهریور ۱۳۹۲. بازبینی شده در ۲۶ آگوست ۲۰۱۳.

یافته های پژوهش:

- آمار توصیفی:

- مشارکت اجتماعی-فرهنگی

در این بخش از پژوهش پاسخ های پرسش شوندگان را از نظر فراوانی و نیز آزمون خی دو به منظور دریافت معنا داری پاسخ های آنان موردبررسی قرار داده ایم که نتایج آن به تفکیک هر گویه در جداول زیر ارائه شده است:

جدول ۲: ویژگی های توصیفی میزان مشارکت اجتماعی شهروندان

ردیف	عنوان	خیلی کم درصد	کم درصد	متوسط درصد	زیاد درصد	خیلی زیاد درصد	انحراف معیار	خی دو	میزان خطا
۱	مایل به مشارکت با یک تشکل محله	۶/۱	۳۶/۳	۲۹/۳	۲۴/۲	۴/۱	۰/۹۹۵	a1۲۸.۱۳۴	۰.۰۰۰
۲	بهسازی و نوسازی واحدها	۸	۲۰/۷	۲۴/۵	۳۰/۹	۱۵/۹	۱/۱۸۶	a۴۷.۲۷۴	۰.۰۰۰
۳	همکاری همه همسایگان	۵/۷	۱۷/۸	۲۳/۹	۳۶/۳	۱۶/۲	۱/۱۲۶	a۷۹.۰۲۵	۰.۰۰۰
۴	اطلاعات طرح بهسازی و نوسازی شهر	۲/۵	۷/۳	۱۹/۱	۳۷/۹	۳۳/۱	۱/۰۲۰	a۱۵۰.۴۹۰	۰.۰۰۰
۵	قوانین جدید و تسهیلاتی	۲/۵	۱۷/۵	۲۰/۴	۳۴/۱	۲۵/۵	۱/۱۱۹	a۸۴.۶۳۱	۰.۰۰۰
۶	میزان تعلق خاطر به محله	۸/۹	۲۷/۷	۲۱/۳	۳۲/۵	۹/۶	۱۵۸۱	a۷۰.۴۹۰	۰.۰۰۰
۷	امکانات رفاهی متناسب با شرایط	۹/۶	۲۱/۷	۲۰/۱	۳۱/۲	۱۷/۵	۱/۲۴۶	a۳۸.۲۶۱	۰.۰۰۰
۸	حمایت از نهادها و تشکل های آموزش	۳/۵	۷/۳	۲۳/۲	۴۲/۴	۲۳/۶	۱/۰۰۹	a۱۵۰.۰۷۶	۰.۰۰۰
۹	مشارکت فکری و فرهنگ سازی	۴/۵	۲۱/۷	۲۱/۳	۳۹/۸	۱۲/۷	۱/۰۸۹	a۱۰۸.۵۱۶	۰.۰۰۰
۱۰	شفافیت امور	۳/۵	۲۰/۱	۲۱/۰	۳۸/۳	۱۸/۲	۱/۱۰۸	a۹۰.۲۰۴	۰.۰۰۰
۱۱	پاسخگویی مسوولین	۲۶/۱	۴۲/۴	۱۶/۹	۱۱/۸	۲/۹	۱/۰۵۴	a۱۴۲.۵۶۱	۰.۰۰۰
۱۲	آموزش های لازم و ظرفیت سازی	۸/۹	۱۳/۱	۲۲/۶	۳۶/۶	۱۸/۸	۱/۱۹۲	a۷۱.۵۴۱	۰.۰۰۰

منبع، محاسبات نویسنده: ۱۳۹۷

- مشارکت مدیریتی و اجرایی

بر اساس جدول ۳ گویه مشارکت اقتصادی را از جهت معنی داری آزمون ها موردبررسی قرار داده ایم که نتایج آن در قالب جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۳: ویژگی های توصیفی مشارکت مدیریتی و اجرایی پرسش شوندگان

ردیف	عنوان	خیلی کم درصد	کم درصد	متوسط درصد	زیاد درصد	خیلی زیاد درصد	انحراف معیار	خی دو	میزان خطا
۱	یک تشکل برای نظارت و کنترل اجرایی	۲/۲	۳/۸	۱۰/۲	۴۲/۰	۴۱/۷	۰.۹۲	a۲۵۶.۰۹۶	۰.۰۰۰
۲	میزان دخالت نظرات مردم	۱/۰	۵/۷	۱۰/۲	۴۱/۷	۴۱/۴	۰.۸۹۷	a۲۴۹.۹۸۱	۰.۰۰۰
۳	رساندن نظرات به اطلاع مدیریت	۳/۸	۷/۳	۱۳/۴	۳۵/۷	۳۹/۸	۱.۰۸۳	a۱۷۳.۳۵۷	۰.۰۰۰

شهری								
۴	آشنایی با اعضای شورای	۴/۵	۱۸/۸	۲۱	۳۸/۴	۲۲/۳	۱.۱۵۹	a۶۷.۴۹۷
۵	بررسی نظرات توسط شورا و یا شهردار	۱/۳	۱۰/۲	۱۶/۶	۴۳/۶	۲۸/۳	۰.۹۷۹	a۱۷۰.۶۱۸
۶	رضایت از نظر خواهی مهندسان مشاور	۱/۶	۷/۶	۱۲/۱	۴۶/۸	۳۱/۸	۰.۹۴۴	a۲۲۱.۸۹۲
۷	انتقال نظرات به مراجع مربوطه	۱/۳	۴/۵	۱۰/۸	۳۲/۵	۵۱	۰.۹۱۶	a۲۸۱.۰۹۶
۸	نظر خواهی در مورد المان های شهری	۲/۵	۳/۸	۱۲/۴	۳۳/۴	۴۷/۸	۰.۹۷۳	a۲۴۷.۳۶۹

منبع، محاسبات نویسنده: ۱۳۹۷

- مشارکت اقتصادی

در بخش سوم از پرسشنامه در زمینه مشارکت اقتصادی شهروندان سوال شده است که جدول ۴ حاوی اطلاعات این بخش از جهت معنی داری می باشد.

جدول ۴: ویژگی های توصیفی مشارکت اقتصادی پرسش شوندگان

ردیف	عنوان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	انحراف معیار	
							درصد	درصد
۱	توجیه اقتصادی برای سرمایه گذاری	۵/۴	۶/۴	۱۵/۴	۳۳/۴	۳۹/۲	۱.۱۳۶	a۱۵۱.۶۶۹
۲	مشارکت مالی را در بازسازی	۱۰/۵	۱۵	۱۷/۲	۲۷/۴	۲۹/۹	۱.۳۳۶	a۴۳.۴۲۰
۳	توانایی اقتصادی مردم و مالکان	۱/۳	۱۰/۲	۱۲/۷	۴۴/۳	۳۱/۵	۰.۹۸۲	a۱۹۱.۷۶۴
۴	مایل به مشارکت با سازندگان بزرگ	۲/۹	۴/۸	۱۵	۳۷/۶	۳۹/۸	۰.۹۹۸	a۱۹۶.۵۷۳
۵	دوام وام و مشارکت دولت و همکاری	۲/۲	۵/۱	۹/۲	۳۶	۴۷/۵	۰.۹۶۴	a۲۶۱.۰۹۶
۶	بستر سازی اعتبارات بانکی و تسهیلات	۲/۲	۸/۳	۱۷/۲	۳۷/۳	۳۹/۵	۰.۹۵۸	a۱۹۸.۳۲۵
۷	تامین منافع اقتصادی ساکنان	۰/۳	۳/۸	۹/۶	۳۱/۵	۵۴/۵	۰.۸۳۲	a۳۲۹.۷۹۰
۸	خرید سهام نوسازی	۸/۹	۲۰/۴	۱۴	۳۰/۶	۲۶/۱	۱.۳۱۱	a۴۸.۳۵۷
۹	توسعه زیر ساخت	۱۰/۲	۲۵/۵	۲۵/۸	۲۳/۶	۱۵	۱.۲۲۳	a۳۱.۰۶۴
۱۰	ایجاد تشکل ها و سازمان های مردم نهاد	۱۳/۷	۲۴/۵	۲۴/۸	۲۱/۳	۱۵/۶	۱.۲۷۹	a۱۶.۴۴۶
۱۱	شفافیت شهرداری با همه ذینفعان	۲/۲	۹/۲	۱۴/۳	۴۰/۴	۳۳/۸	۱.۰۲۵	a۱۶۸.۱۶۶
۱۲	تقسیم عادلانه درآمد و امکانات	۲/۹	۳/۵	۶/۱	۳۷/۳	۵۰/۳	۰.۹۳۹	a۳۱۰.۴۵۹

منبع، محاسبات نویسنده: ۱۳۹۷

- مشارکت کالبدی

در بخش پایانی پرسشنامه شماره دو نیز از مشارکت کالبدی و فیزیکی شهروندان با طرح بهسازی و نوسازی سوال شده است که نتایج آمار توصیفی این بخش نیز در جدول شماره ۵ آمده است:

جدول ۵- ویژگی های توصیفی مشارکت کالبدی پرسش شوندگان

ردیف	عنوان	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	انحراف معیار	
							درصد	درصد
۱	مایل به نوسازی و بازسازی آن هستند	۸/۹	۲۱/۷	۲۹/۹	۲۰/۴	۱۹/۱	۱.۲۲۹	a۳۵.۳۶۳
۲	مایل به مشارکت در بازسازی ملک خود	۲/۲	۴/۵	۱۶/۲	۴۲/۴	۳۴/۷	۰.۹۴۴	a۲۰۲.۱۷۸
۳	مایل به مشارکت با سازندگان	۲/۳	۵/۱	۱۲/۱	۳۸/۲	۴۱/۴	۱.۰۱	a۲۱۳.۰۷۰
۴	از دست دادن زمین و گرفتن آپارتمان	۱/۳	۴/۵	۸/۶	۴۱/۱	۴۴/۶	۰.۸۷۹	a۲۷۸.۰۷۰
۵	تجمع زمین را با زمین همسایگان	۲/۹	۳/۵	۱۱/۸	۳۷/۹	۴۳/۹	۰.۹۶۵	a۲۳۹.۷۵۸
۶	واگذاری زمین به شهرداری در صورت زمین معوض	۱۵/۶	۲۹/۳	۳۰/۶	۲۱/۳	۳/۲	۱.۰۷۴	a۷۸.۸۳۴
۷	فروش توافقی ملک در قبال ساختمان نوساز	۱/۳	۲/۵	۱۳/۴	۳۷/۹	۴۴/۹	۰.۸۶۶	a۲۵۷.۴۳۳
۸	فروش زمین با قیمت کل بها بدون شرط	۳/۵	1/4	۱۰/۵	۳۷/۹	۴۳/۹	۱.۰۰۴	a۲۳۶.۷۰۱

منبع، محاسبات نویسنده: ۱۳۹۷

آمار استنباطی:

T-Test آزمون

این آزمون برای ارزیابی میزان همقواری یا یکسان بودن و نبودن میانگین نمونه ای با میانگین جامعه در حالتی به کار می رود که انحراف معیار جامعه مجهول باشد. چون توزیع t در مورد نمونه های کوچک با استفاده از درجات آزادی تعدیل می شود، می توان از این آزمون برای نمونه های بسیار کوچک استفاده نمود. همچنین این آزمون مواقعی که خطای استاندارد جامعه نامعلوم و خطای استاندارد نمونه معلوم باشد، کاربرد دارد. برای به کار بردن این آزمون، متغیر مورد مطالعه باید در مقیاس فاصله ای باشد، شکل توزیع آن نرمال باشد. آزمون t در حالتی زیر کاربرد دارد:

- مقایسه یک عدد فرضی با میانگین جامعه نمونه
- مقایسه میانگین دو جامعه
- مقایسه یک نسبت فرضی با یک نسبتی که از نمونه بدست آمده
- مقایسه دو نسبت از دو جامعه

جدول ۶: نتایج آزمون T تک نمونه ای

مشارکت اجتماعی	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		
		۲۱۴	۲/۳	-۳/۵۵	۰.۲۲	
Test Value = ۱۵						
مشارکت اجتماعی	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
	-۹۱/۵۶	۲۱۳	۰.۰۰۰	۲/۱۴	-۱۷/۹۵	-۱۴/۷۴
مشارکت	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean		

مدیریتی	۲۱۴	۱/۸	-۳/۱۶		-۰.۱۷۸	
	Test Value = ۱۵					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
-۴/۵۰	۲۱۳	۰.۰۰۰	۱/۹۹	-/۰.۴۵	-۱/۱۵	
مشارکت اقتصادی	N	Mean	Std. Deviation		Std. Error Mean	
	۲۱۴	۱/۹	۴/۵۱		۰.۲۵۲	
	Test Value = ۱۵					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
Lower					Upper	
-۴۳/۵۲	۲۱۳	۰.۰۰۰	۲/۳۳	۱۰/۶۱	۱۱/۶۱	
مشارکت کالبدی	N	Mean	Std. Deviation		Std. Error Mean	
	۲۱۴	۲/۴	۳/۱۸		۰.۱۷۹	
	Test Value = ۱۵					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
Lower					Upper	
-۱۲/۴۷	۲۱۳	۰.۰۰۰	۲/۲۴	۱/۸۸	۲/۵۹	

منبع: یافته های پژوهش: ۱۳۹۷

بحث و نتیجه گیری:

در معیار اول درزمینه مشارکت اجتماعی پرسش شوندگان سوال شده است به منظور ارزیابی این مورد با توجه به ماهیت گویه از آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است. در جدول زیر وضعیت نتیجه این آزمون آمده است. با توجه به نتایج برآمده از جدول ۶ ملاحظه می گردد که نتیجه آزمون در شاخص t ۹۱/۵۶- شده است. این درحالی است که میانگین پیش فرض برای این آزمون ۱۵ بوده است. علاوه بر این همانگونه که ملاحظه می گردد نتیجه این آزمون در حالی رقم خورده است که سطح خطای ارزیابی شده (۰/۰۰۰ درصد) بوده است و آزمون در سطح معنی داری ۹۵٪ انجام شده است.

در مورد میزان مشارکت مدیریتی در پرسشنامه دوم گویه مورد نظر شامل ۸ مولفه بوده است. همانگونه که در جدول ۶ مشاهده می گردد، از نگاه پاسخ گویان نظرآباد دارای وضعیت مناسب به لحاظ مشارکت مدیریتی نیست چراکه با توجه به مقدار شاخص t که برابر ۴/۵۰۷-، در سطح معنی داری ۹۵٪ (با توجه به مقدار Sig=0.000) بوده است، می توان این برداشت را نسبت به موضوع داشت.

مشارکت اقتصادی دیگر گویه مورد پرسش در پرسش نامه دوم شهروندان نظر بوده است که نتایج آن در جدول ۶ آمده است. با توجه به نتایج مندرج در این جدول ملاحظه می گردد که میزان شاخص t در این گویه برابر با ۴۳/۶۲- بوده است. این درحالی است که میزان خطای کمتر از ۰/۰۵ می باشد (sig=0.000). این مطلب حاکی از

سطح اطمینان ۹۵٪ از نتایج این آزمون می باشد. سایر متغیر ها نیز در جدول زیر قابل رویت می باشد. در این شاخص وضعیت مطلوب نیست و مشارکت اقتصادی مردم پایین می باشد.

مشارکت کالبدی آخرین گویه مورد پرسش در پرسش نامه دوم شهروندان نظر بوده است که نتایج آن در جدول ۶ آمده است. با توجه به نتایج مندرج در این جدول ملاحظه می گردد که میزان شاخص t در این گویه برابر با ۱۲/۴۷- بوده است. این درحالی است که میزان خطای کمتر از ۰/۰۵ می باشد ($\text{sig}=0.000$). این مطلب حاکی از سطح اطمینان ۹۵٪ از نتایج این آزمون می باشد. سایر متغیر ها نیز در جدول زیر قابل رویت می باشد. وضعیت مشارکت اقتصادی مردم نیز نامطلوب و منفی می باشد.

توسعه شهر نشینی امروزه به عنوان یک پدیده مشهود در سطح جهانی مطرح می باشد. به گونه ای با مرور دوره های مختلف این توسعه در مناطق خاصی اتفاق افتاده است. شهر های میلیونی که زمانی محدود به دو شهر اندن و پاریس می شده است و تقریباً در تمام جهان آن دوران به جز این دو شهر، شهری با جمعیت میلیونی وجود نداشت در دهه ها و سده های بعدی به قدری رو به ازدیاد نهاد که امروزه بزرگترین شهر های جهان در مناطق در حال توسعه هم از نظر تعداد و هم از نظر جمعیت قرار دارند. توسعه بیش از پیش شهر و در جایی که طرح های جامع و تفصیلی مجالی برای اجرا نداشته باشند، تهیه طرح های بازآفرینی در قالب طرح های بهسازی و نوسازی را غیر قابل اجتناب می نماید. بر این اساس از طریق اجرای این طرح ها می توان تا حدود بسیاری و با صرف هزینه های به مراتب کمتر از طرح های جامع و تفصیلی آشفته گی های کالبدی و عملکردی در بافت های آشفته را رفع و رجوع نمود. این وضعیت مشروط به مشارکت بالای شهروندان در تمام مراحل اجرای آن است. به گونه ای نظیر آنچه در این پژوهش مشاهده شد عدم مشارکت شهروندان نمیتواند متضمن اجرای کامل و مطلوب این قبیل طرح ها باشد. آنچه در این مقاله مشاهده شد وضعیت حداقلی مشارکت شهروندان منطقه یک قم در اجرای طرح های بهسازی و نوسازی و در ابعاد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی بوده و نتایج حاصل از آزمون های آماری در نرم افزار که بر آمده از پاسخ های جمع آوری شده شهروندان است، موید این مطلب می باشد. بر این اساس پیشنهادات زیر به منظور تکمیل فرآیند پژوهش ارائه می شود.

- ✓ بازنگری اساسی در طرح بهسازی و نوسازی شهر قم و توجه به اصول بازآفرینی شهری در این طرح
- ✓ توجه بیشتر به خواست ها و نیازهای مردم محلی در طرح های شهری از جمله طرح بهسازی و نوسازی شهر قم
- ✓ تشویق مردم به تشکیل سازمان های محلی
- ✓ بهسازی و نوسازی بر اساس خواست و نظرات ساکنین برای تشویق آنها در امور مشارکتی
- ✓ اعتماد سازی به عنوان پس زمینه اصلی جهت مشارکت های مردمی در فرآیند بهسازی و نوسازی شهری از طریق مجراهایی چون شوراییاری، انجمن های محلی و افراد معتمد و با نفوذ محلات
- ✓ بهبود توان اقتصادی ساکنین در راستای مشارکت بیشتر در امور مربوط به محل
- ✓ توجه به سرمایه گذاری اعتبارات بخشیده شده به مردم در طرح های بهسازی و نوسازی و جلوگیری از مصرف این اعتبارات در بخش های دیگر زندگی ایشان

- ✓ برقراری تسهیلات لازم برای صدور سند رسمی مالکیت اراضی و املاک برای ساکنین محلی به منظور اعتمادسازی بیشتر بین مردم و مسئولین
- ✓ ایجاد فضای مناسب برای سرمایه گذاری های بخش خصوصی برای مداخله در بافت فرسوده شهری
- ✓ افزایش سطح آگاهی عمومی شهروندان و توجه به رویکردهای فرهنگی در طرح بهسازی و نوسازی شهر قم
- ✓ اعمال سیاست های تشویقی از سوی شهرداری برای نوسازی و بهسازی محلی و همچنین نظارت بیشتر بر نحوه ساخت و سازهای شهری

منابع:

۱. اسمعیل پور، نجم و همکاران (۱۳۹۱)، بازآفرینی بافت های فرسوده شهری با تأکید بر بسیج اجتماعی: مطالعه موردی محله کشتارگاه یزد، نشریه مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۱۲۳-۱۴۰
۲. برک پور، ناصر و اسدی، ایرج (۱۳۸۸)، مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات دانشگاه هنر تهران، چاپ اول، تهران
۳. پوراحمد، احمد و همکاران (۱۳۹۴)، بازآفرینی بافت های فرسوده شهری با تأکید بر فضاهای گذران اوقات فراغت؛ نمونه موردی محله قیطریه تهران، نشریه برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره نوزدهم، شماره سوم، صص ۱-۳۸
۴. پوراحمد، احمد و اکبر نژاد، رمضان (۱۳۹۰)، هرم بازآفرینی بافت تاریخی شهری با استفاده از مدل SWOT؛ نمونه موردی: بافت تاریخی شهر بابل، نشریه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، سال سوم، شماره نهم، صص ۸۱-۱۰۸
۵. حبیبی، کیومرث و همکاران (۱۳۸۶)، بهسازی و نوسازی بافت های کهن شهری، چاپ اول، انتشارات انتخاب، تهران
۶. رضایی، محدرضایی و همکاران (۱۳۹۲)، برنامه ریزی توسعه راهبردی بافت های فرسوده شهری مطالعه موردی: محله مجاهدین (حنا) شهر یزد، نشریه مطالعات برنامه ریزی شهری، سال اول، شماره دوم، صص ۹۵-۱۲۱
۷. روحانی، نفیسه (۱۳۹۲)، تحلیل بافت فرسوده مسکونی منطقه ۷ شهر اصفهان و راهکارهای ساماندهی آن، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال دوم، شماره هفتم، صص ۶۳-۷۸
۸. زنگی آبادی، علی و مؤید فر، سعیده (۱۳۹۱)، رویکرد بازآفرینی شهری در بافت های فرسوده: برزن شش بادگیری شهر یزد، نشریه معماری و شهرسازی آرمانشهر، شماره ۹، صص ۲۹۷-۳۱۴
۹. زنگی آبادی، علی و همکاران (۱۳۹۰)، بررسی رویکرد بازآفرینی شهری با استفاده از مدل SWOT، نمونه موردی: بافت مرکزی شهر مشهد، نشریه جغرافیا (انجمن جغرافیای ایران)، دوره جدید، سال نهم، شماره ۳۰، صص ۵۸-۷۶
۱۰. سلمانی مقدم، محمد و همکاران (۱۳۹۵)، بررسی و تحلیل مشارکت پذیری مردمی در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده شهری؛ نمونه موردی: شهر تایباد، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، دوره هشتم، شماره ۲۸، صص ۱۲۹-۱۴۶
۱۱. سیف الدینی، فرانک (۱۳۸۱)، زبان تخصصی برنامه ریزی شهری، انتشارات آبیژ، تهران
۱۲. مهدی زاده، جواد و پیرزاده، حسین (۱۳۸۶)، برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر و جایگاه آن در ایران)، انتشارات طرح و نشر پیام سیما، تهران

۱۳. نقدی، اسدالله و کولیوند، شکبیا (۱۳۹۴)، بررسی مشارکت اجتماعی شهروندان در بهسازی و نوسازی بافت های فرسوده شهری؛ مورد مطالعه ساماندهی بافت فرسوده خیابان مدرس کرمانشاه، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال هفتم، شماره ۲۱، صص ۱-۲۰

14. Shafaei, S. (2005). A guide to identify and intervene in worn tissues (Supreme Council for Planning and Architecture). Tehran: publication of technology and art ideas.
15. Smith, N. (1996) the New Urban Frontier: Gentrification and the Reaches City. London:Rutledge.

Measuring and evaluating the extent of local participation in urban renewal and reconstruction projects (Case study of the second district of Qom)

Mostafa Tavakoli Naghmeh^{*1}, Amir Hossein Nemati², Alireza Grossi³

Master of Landscaping Planning, University of Tehran
Lecturer at Imam Ali University
Master of Urban Planning, Tarbiat Modares University

received the article: 2019/04/08

accepted of the article: 2019/05/25

Abstract

The rapid development of urbanization has had significant effects on old city textures. The old town nucleus has been constantly transformed to accommodate a large population, often migrants from recent years, which has exacerbated the exhaustion of these tissues. It is hardly possible to compensate for this turmoil with the plans of refurbishment and renovation. What is important in this regard is the participation of the people as an effective element. Accordingly, the present study was conducted using descriptive-analytical method. The aim of this study was to determine the extent of this participation by setting up a questionnaire. The validity of the questionnaire was confirmed by a test. To analyze the results, a sample T test was used in SPSS software. The results of this study reflect the general low and minimum public participation in the implementation of these projects and in various economic, social, physical and managerial dimensions.

Keywords: Local Participation, Improvement and Modernization, Qom City

^{**} (Corresponding Author): m.tavakoly79@yahoo.com